

Directie van Wilma Bouw B.V. stelt hoge eisen aan zich zelf

Het politieke pad van plan tot put was heftig. De fysieke gang van grondwerk tot geveltoppen was beheerster dan ooit. Inmiddels stáát het er: het nieuwe Haagse Stadhuis, een monument van minutieuze vondsten.

Den Haag

Magnifieke marathon van miljarden millimeters maatwerk

Nijmegen

De briljante Ring van Theo Bosch

Den Haag

Menselijke maat aan de Doorniksestraat

Gorinchem

Tien jaar bouwen, op elkáár

Groningen

Steeds hartverwarmender

Utrecht

Rehabilitatie winkelcentrum Kanaleneiland

Makkum

In de kom van de dijk, in de wind van het water

Zicht langs een lengteas van Haagse cityvorming.

Kruislings daarop de culturele spil van het Spui.

Precies op het snijpunt het nieuwe Stadhuis,

met linksvoor de nog onvoltooide cilinder van de

Openbare Bibliotheek.

Als toonaangevende woning- en utiliteitsbouwer stelt Wilma Bouw ijzeren kwaliteitseisen aan zichzelf. Boven dat hoge gemiddelde uit werden ook in 1994 weer veel topprojecten gerealiseerd: vaak minder opvallend vanwege het kleinschalige niveau, dat door Wilma nog altijd gekoesterd wordt, maar soms ook spraakmakend, letterlijk onder de ogen van een breed publiek.

We openen deze uitgave met Stadhuis en Bibliotheek in Den Haag, met extra aandacht voor aspecten die de talrijke bezoekers bleken te intrigeren toen het werk nog in volle gang was. Daarna passeren geheel andere projecten de revue, met de nadruk op diverse vormen van samenwerking en specifieke doelen van opdrachtgevers. De jarenlange en steeds hechtere interactie in Gorinchem resulteerde in een respectabele 'pre-Vinex' uitbreiding. De projecten in Groningen en Utrecht getuigen van gezamenlijk gevoel voor oud of verouderd binnenstedelijk gebied. De royale vorm van sociale bouw in Nijmegen speelt in op de krachtige visie van een corporatie en een architect. Zorg voor ouderen in de Doorniksestraat en behuizing van recreanten aan het Makkumerstrand omspannen het verdere scala van taken

waarin de bouwer het niet kan stellen zonder inlevingsvermogen. Op dat vermogen is uiteindelijk alle samenspel gebaseerd. Pas als alle partijen hun eigen expertise en wensen helemaal inbrengen en tegelijk de rol van de anderen het volle gewicht gunnen, komt de optimale kwaliteit van gezamenlijke oplossingen binnen bereik.

Directie Wilma Bouw bv

De tafel van 90 centimeter (180, 270, 360) dicteert hier alle verhoudingen. Zelfs de exacte voegbreedte van 10 millimeter tussen de gemoffelde gevelplaten werd door de architect met uitroeptekens voorgeschreven.

De kolomsegmenten moesten loodrecht dan een kaars in elkaars verlengde klikken, loepzuiver tot en met de totale hoogte van 50 meter. Speelse maatvoerders hoefden hier niet te solliciteren.

'Voor elke onmogelijkheid kwam er steevast een pasklare oplossing' Dubbele stalen constructie voor de glazen kopgevel van het atrium Loopbruggen door het atrium verbinden de vleugels op elke verdieping. Een hulpconstructie steunt nog het dak. De huls voor de raadzaal verrijst. Ruwe bolster van gangwanden rondom raadzaal en bovenliggende verdiepingen

Inmiddels gewit staal van de ondertussen beglaasde kopgevel

Het atrium was het logistieke centrum tijdens de hele bouw.

Lassen in de hangbak

De kasachtige overkapping van het atriumdak begint vorm aan te nemen.

Volledige vulling van een scheef stuk bouwgrond creëert ergens scheve verbindingen.

'Zelfs van laserstralen moest je controleren of ze niet loens waren'

Plaatsing van de kozijnen voor het atriumglas. Alles is doorzichtige of toegankelijke publieksruimte.

De kranen laten schoren neer voor windverband tussen de dakspanten.

'Het uiteindelijke maatschappelijke resultaat zal in de toekomst moeten blijken. Maar het is zeker dat Wilma een kostbaar stuk unieke ervaring kan bij schrijven in de geschiedenis van het bedrijf.'

Afgezien van gespiegelde plattegronden zijn alle driekamerwoningen identiek ingedeeld. De gevelbuiging zorgt voor wigvormige ruimten die vooral in de woonkamer en aan de kant van de hal een gevoel van royale breedte geven. De Ring is een briljant en sympatiek sluitstuk van de architect die zich nooit tot de rol van 'gevelaar' kon beperken, maar die altijd vooral een goede plek voor mensen wilde maken.

Een tentdak vormt de luifel boven de twee ingangen.

Laagschalig met de duinvoet meegebouwd

Stemmen uit de stad

W.B.Bosch, hoofd afdeling Ruimtelijke en Economische Ontwikkeling (REO) van de gemeente Gorinchem, vertelt over de afgelopen tien jaar.

"Na de 1000 woningen van Laag Dalem 1 is Heijmans aan de combinatie toegevoegd voor de realisatie van Laag Dalem 2, omdat het bedrijf daar gronden had. Zo is het huidige samenwerkingsverband ontstaan. Wilma Bouw bleef een stabiele factor in het geheel. Fred Rensen is bijvoorbeeld vanaf de start overal bij geweest, net als ik trouwens. Gaandeweg hebben we samen ook de kwaliteit van architectuur en stedenbouw telkens verbeterd." BELANGRIJKE LOCATIE

Laag Dalem is jarenlang de voornaamste woningbouwlocatie van Gorinchem geweest. De laatste tijd is er ook een toename van binnenstedelijke projecten, tot nog toe vooral kleinere werken. Maar de gemeente is ook begonnen met een grootschalige ontwikkeling van woningen en winkels op het kazerneterrein en het terrein van de vroegere staalkabelfabriek, tegen de wallen. Met allerlei inbreiding in bestaande wijken wordt de inspanningsverplichting voor de volkshuisvesting verder ingevuld.

"Maar tot nog toe lag het leeuwedeel van onze activiteiten inderdaad in Gorinchem Oost", vervolgt Pim Bosch. "Dat is dus in Laag Dalem, en ook in Linge 3, waar de Stichting Woningbouw Centraal Nederland, de SWCN, 150 woningen heeft gerealiseerd."

STEEDS MEER INTEGRATIE

Het uitbreidingsgebied Laag Dalem bestaat uit drie bestemmingsplannen van elk ongeveer 1000 woningen. Het hoofd REO legt uit welke evolutie zich in de achtereenvolgende delen voltrokken heeft.

"De koopwoningen en huurwoningen werden stedenbouwkundig eerst als aparte projecten ontwikkeld. In het tweede deel werd de stedenbouwkundige planning en de uitvoeringstechnische aanpak voor alle woningen in één visie bij elkaar gebracht. Alleen de onderhandelingen over prijs en startdatum werden daar nog niet in opgenomen. Dat deden we wel in het derde deel, in Laag Dalem Oost. Toen hebben we een samenwerkingsverband opgezet waarin ook de corporaties nadrukkelijk participeerden. Dat derde deel is integraal zó ontwikkeld, ook in de sfeer van kostenverdeling, dat goede sociale woningbouw mogelijk werd."

GEEN AFSCHEID

De gemeente had alle gronden in Laag Dalem Oost in handen en kon dus ongehinderd afscheid nemen van de partners. "Dat hebben we niet gedaan", zegt Pim Bosch. "De gevolgde aanpak van de laatste jaren en het ontstane onderlinge vertrouwen sprak de gemeente wel aan. Ook op aandrang van de corporaties hebben we de samenwerking voortgezet. Juist die corporaties hadden in het begin de nodige bedenkingen, dus dat zegt wel iets."

Een sprekend voorbeeld van de goede samenwerking is het drukbezochte gezamenlijk informatiecentrum in de binnenstad. Daar zijn alle gegevens te vinden over alles wat in Gorinchem te huur of te koop is.

Tekenend is ook de opstelling van Wilma Bouw toen er een hele woonwijk van Gorinchem West naar Laag Dalem verplaatst moest worden. Bosch: "Het sociale leven in die wijk draaide om de speeltuinvereniging. Ook de speeltuin en het speeltuingebouw moesten verplaatst worden en daar was in Laag Dalem stedenbouwkundig rekening mee gehouden. Maar in plaats van een houten gebouwtje zag de gemeente liever iets dat met de wijk mee ontworpen was. Daar zorgde architect De Bie voor. En door de contacten met onze partner Wilma Bouw kwam er toen een uiterst scherpe aanneemsom op tafel, zodat het ook financieel haalbaar werd. Dat was een positieve ervaring, die laat zien dat de liefde niet altijd van één kant hoeft te komen."

VALSE START

"We hebben echt wel eens een verkeerde keuze gemaakt", mijmert Pim Bosch. "Bijvoorbeeld bij het eerste project van 1985. De 83 huizen werden gebouwd in ro

'Als we wèl vrije partnerkeus gehad hadden, was het misschien niet zo goed gegaan'

'Werken in een goed bouwteam is beter dan al dat moeizame gekissebis'

'Sociale huurwoningen worden mooier met de koopstroom mee'